

Eduskunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry:n lausunto koskien HE 15/2017 vp.

Yleistä

Maakunta- ja soteuudistuksen tavoitteena on mm. kuntalaisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, mutta vaarana on, että uudistus tulee lisäämään em. eroja. Maakunta- ja soteuudistuksen rakenteet ovat myös epäselvät ja moniportaiset.

Pääosa sote-palveluista pitäisi jatkossakin tuottaa julkisen sektorin toimesta. Kun sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaminen siirtyy julkiselta yksityiselle, on vaarana, että yksityinen tuottaja valikoi asiakkaansa, ja ne potilaat, joista syntyy eniten kustannuksia, jäävät julkisen sektorin eli maakuntien tai niiden soteyhtiöiden vastuulle. Osakeyhtiöiden tarkoituksena on voiton tuottaminen, joten edellä todettu huoli on aiheellinen. Edellä todettu valikointi vääristää julkisen ja yksityisen tuottajan asetelmaa julkisen tappioksi ja samalla rapauttaa julkista terveydenhuoltoa.

Esitetty sote-malli suosii isoja yksityisiä yrityksiä. Kolmannella sektorillakin, esimerkiksi säätiöillä ja yhteisöillä, pitäisi olla mahdollisuuksia toimia palvelun tuottajina.

Yksityiset palveluntuottajat hoitavat valinnanvapauden piiriin kuuluvia tehtäviä, ja osa näistä tehtävistä on annettu edelleen toisille palveluntuottajille. On tärkeätä, että omavalvonnan ohella on toimiva ja tehokas viranomaisen valvonta, joka voisi olla sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimiva yksikkö.

Epäilyjä demokratian toteutumisesta on myös, koska maakunnat ovat niin erilaisia, eikä valinnanvapauden toimivuudesta ole riittävästi tietoa.

5.4.2017

2 (6)

Henkilöstö

Voimaannpanolain tarkoittamat uudelleenjärjestelyt, jotka johtavat henkilöstön työnantajan vaihtumiseen, samoin jatkosiirrot maakunnan yhtiöön, katsotaan liikkeenluovutukseksi. Tämä on hyvä ja oikeudenmukainen ratkaisu, joka on todettu perusteluissa. Voimaannpanolaissa (14 §) kirjaus ei ole yhtä selkeä, ja näin ollen lakitekstissä pitäisi olla myös se, että kaikki lain tarkoittamat henkilöstön siirrot, jotka johtavat työnantajan vaihtumiseen, katsotaan liikkeenluovutukseksi. Laissa oleva siirtymäaika yhtiön perustamiseen 31.12.2020 voi myös olla liian lyhyt, ja näin ollen aikarajaa ei tulisi olla, vaan ratkaisevana tulee olla se, onko työnantajavaihdos johtunut maakunta- ja soteuudistuksesta.

Liikkeenluovutus-periaatteen tavoin lisäeläketurva säilyy uudistuksen aiheuttamissa työnantajavaihdostilanteissa. Laissa on kuitenkin 31.12.2020 saakka ulottuva takaraja yhtiön perustamiselle (43 §) ja lisäeläkeoikeuden säilymiselle. Aikaraja on poistettava. Kaikissa lain tarkoittamissa henkilöstön siirroissa, jotka johtavat työnantajan vaihtumiseen, on turvattava lisäeläkeoikeuden säilyminen. Suurella joukolla henkilöstöstä, joita maakunta- ja soteuudistus koskee, on pieni palkka ja näin ollen myös pieni eläke. Esimerkiksi Jytyn jäsenten keskimääräinen lisäeläke on noin 165 €, ja tämän säilyminen on monille välttämätöntä, jotta toimeentulo olisi eläkevuosina kohtuullista.

Valtakunnalliset palvelukeskukset

Valtakunnalliset palvelukeskukset tulevat lisäämään toiminnan kankeutta, eivätkä ne siis lisää mm. talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien joustavuutta. Kunnissa jo olemassa olevien toimintojen hyödyntäminen ei ole esitettyssä mallissa todennäköistä. Valtakunnalliset palvelukeskukset saattavat myös merkitä niihin siirtyvälle henkilöstölle työntekopaikan ja työmatkojen osalta kohtuuttomia tilanteita. Valtakunnallisten palvelukeskusten tilalle tulisikin muodostaa jokaiseen 18 maakuntaan palvelukeskus, ainakin talous- ja henkilöstöhallinnon osalta. Em. toiminnat voisivat myös olla suoraan maakunnan tai palvelulaitoksen toimintaa.

Yhteiset tietojärjestelmät pitää olla käytössä kaikissa maakunnissa, kun palvelukeskukset aloittavat toimintansa. Tietojärjestelmien luotettavuus ja käytettävyys ovat avainasemassa. Nyt esitetty aikataulu yhteiskäyttöisille valtakunnallisille tietojärjestelmille ei ole realistinen.

5.4.2017

3 (6)

Palvelukeskuksiin siirtyvillä on oltava sama asema kuin muulla henkilöstöllä, jolla uudistuksen johdosta työnantaja vaihtuu. Koska on epävarmaa, siirtyykö henkilöstö palvelukeskuksiin 2020 loppuun mennessä, ko. aikaraja on poistettava laista, tai sitten on erikseen todettava, että aikarajasta riippumatta palvelukeskuksiin siirtyvän henkilöstön siirtyminen katsotaan liikkeen luovutukseksi. Myös julkisten alojen eläkelain voimaannanolain 8 § 2 momentin tasoisen lisäeläketurvan on säilyttävä palvelukeskusten henkilöstöllä.

Maatalous ja sen kehittäminen sekä lomituspalvelut

Mm. lomituspalvelut on joulukuun 2016 esityksessä siirretty maakuntien tehtäväksi, ja tätä olemme tuolloin lausunnossamme kannattaneet. Maaliskuun puolivälissä tulikin tieto, että lomituspalvelut eivät siirtyisikään maakuntien hoidettaviksi, vaan palvelut tullaan yhtiöittämään. Tätä esitystä vastustamme, koska pelkona on, että lomituspalvelut heikkenevät ja jopa loppuvat syrjäseuduilta kokonaan.

Maatalousyrittäjille suunnattu lomituspalvelu on osa Suomen sosiaaliturvaa, ja se on kansallisen päätöksenteon alaista. Lomitus pitää ehdottomasti säilyttää STM:n alaisuudessa.

Jos järjestelmä romutetaan, niin lomituksen järjestämiseen tarkoitettuja varoja tullaan nykyisestä vielä enemmän vähentämään. Samalla lisätään yrittäjien itsensä maksamaa osuutta, jolloin lomitus tulee loppumaan aika lyhyellä aikavälillä kokonaan.

Sote- ja maakuntauudistuksen lähtökohtana on, että ihmiset siirtyvät liikkeen luovutuksella maakunnan palvelukseen. Nyt kuitenkin lähinnä 3 500 ihmistä pakotetaan yrittäjiksi tai irtisanotaan. Tälläkin on suuri merkitys Suomen asuttuna pitämiselle, kun työpaikat häviävät alueilta, joissa niitä on muutoinkin vähän, ja lisäksi alalta, josta ihmiset siirtyvät suoraan työttömiksi, koska vastaavaa työtä ko. koulutuksella on vähän.

Kuka perustaa lomituspalveluita tarjoavat yritykset, jotka kilpailevat 2019 alusta? Vaarana on mm. se, että lomittajat palkataan sellaisella työehtosopimuksella, jossa on huonoimmat työsuhteenehdot ja työsopimuksella, joka on vähimmäistasoinen.

5.4.2017

4 (6)

Yhä suurempi osa työvoimasta tullaan palkkaamaan muualta kuin kotimaasta, jolloin osaamisen tasostakaan ei olisi varmuutta. Saattaa käydä niinkin, että yrittäjä valitsee vain parhaat tilat, jotka ovat lähellä, ja joista saa täydet tunnit yms. Kun palvelussuhteen ehdot nykyisestä heikkenevät, uusia lomittajia ei, ainakaan kotimaasta, saada. Houkutus noukkia ns. "rusinat pullista" olisi olemassa, eli ei siis lähdettäisi hoitaman yhtään kaukana olevaa tilaa, jossa lomituspalvelut olisivat enemmän kuin tarpeen tilanpitäjän jaksamiselle.

Jos lomituspalveluja ei olisi enää saatavilla, se heijastuisi suoraan siihen, että maataloilla lisääntyisivät ammattitaudit, mielenterveysongelmat ja ylipäättään jaksaminen, kun mahdollisuus työstä irrottautumiseen heikkenee. Mistä apu silloin, kun yrittäjä sairastuu? Myös eläinten hoidon laiminlyönnit lisääntyisivät.

Henkilöstöedustus

Henkilöstö toteuttaa maakunta- ja soteuudistuksen. Uudistuksen läpivienti tapahtuu kaikilla henkilöstötasoilla. Henkilöstöedustus on välttämätöntä uudistuksen jokaisessa vaiheessa, myös väliaikaishallinnossa ja sen valmisteluelimissä.

Henkilöstöedustajien kulut kuuluvat maakuntien/kuntien korvattaviksi. Henkilöstöedustajilla on myös oltava riittävästi aikaa tähän työhön, eli se edellyttää riittävää palkallista vapautusta omasta työstä. Myös riittävän ajoissa saatu ja kattava tiedonsaanti on välttämätöntä.

Eläkkeiden rahoittaminen

Kevan esittämällä tasausmaksulla turvataan parhaiten kunnallisen eläkejärjestelmän toimivuus tulevinakin vuosina. Keva on antanut asiasta oman lausunnon ja kannattamme lausunnossa esitettyä.

Toiminnan tehostamiseen

liittyy olennaisesti se, että työt hoidetaan sillä henkilöstöllä, jolla on asianmukaisin koulutus, paras osaaminen ja kokemus ko. työstä. Sairaaloiden terveydenhuollon sihteerit ja osastonsihteerit ovat tehneet mm. potilastietojärjestelmiin liittyviä töitä vuosia. Suuntaus on joissakin sairaaloissa ollut valitettavasti se, että lääkärit ja hoitohenkilöstö ovat yhä enemmän joutuneet tai alkaneet tekemään näitä tehtäviä. Tämä on johtanut siihen, että potilastyöhön ja hoitotyöhön on jäänyt vähemmän aikaa, kuin jos

5.4.2017

5 (6)

tähän työhön koulutuksen saaneet terveydenhuollonsihteerit ja osastonsihteerit olisivat tehneet em. työn. Ei ole järkevää eikä henkilöstön kannalta mielekästä, että terveydenhuollon sihteereiden ja osastonsihteeereiden osaamista, koulutusta ja työpanosta ei käytetä hyväksi parhaalla tavalla. Järkevällä tehtävien järjestämisellä saadaan potilas- ja hoitotyöhön enemmän aikaa.

Koottuna uudistuksen vaikutukset Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry:n jäseniin

Noin 200 000 työntekijällä ja viranhaltijalla työnantaja tulee vaihtumaan. Osalla työnantaja vaihtuu yksityiseksi. Työnantajavaihdos merkitsee myös uutta työ- ja virkaehtosopimusta ja samalla työsuhteen ehtojen muutoksia. Uusi luottamusmiesjärjestelmä joudutaan neuvottelemaan, samoin yhteistoiminta- ja työsuojeluorganisaatiot.

Edellä mainitut asiat merkitsevät mittavia muutoksia paitsi kunnasta siirtyvien mutta myös kuntiin jäävien osalta. Työt muuttuvat ja tulevat edellyttämään perehdytystä, lisäkoulutusta ja jopa uuden työn oppimista. Tähän on varattava riittävästi resursseja ja rahoitusta.

Työntekopaikka saattaa jatkossa sijaita paljon kauempana kotoa kuin tähän asti. Osalla henkilöstöstä työpaikkojen säilyminen ei ole varmaa.

Tietojärjestelmien rakentaminen ja siihen liittyvät muutokset ja parannukset entisiin järjestelmiin edellyttävät myös tietojärjestelmiä käyttävien koulutusta ja perehdytystä. Tähänkin työhön on varattava riittävästi rahaa ja aikaa.

Palkkojen harmonisointi on myös suoritettava, ja tämä työ tulee aiheuttamaan paikallisille toimijoille, pääsääntöisesti luottamusmiehille, paljon ja aikaa vievää työtä. Luottamusmiehet sekä työsuojeluvaltuutetut ovat uudistuksen johdosta monien haastavien tilanteiden edessä. Tämä on huomioitava heidän ajankäytössään, koulutuksessaan, tiedonsaannissa ja osallistumisoikeudessaan. Lakiluonnoksessa voisi olla maininta siitä, että uudistuksen vaikutukset henkilöstöedustajien asemaan ja tehtäviin on otettava huomioon valmisteluelimissä.

5.4.2017

6 (6)

Uudistuksen yhteydessä olisi järkevää kiinnittää huomiota siihen, että resursseja käytetään oikein. Esimerkiksi sairaaloissa työskentelevät terveydenhuollon-/osastonsihteerit voisivat tehdä nykyistä enemmän omaan koulutukseensa liittyvää työtä. Tämä asia on otettava huomioon, kun tietojärjestelmiä uudistetaan ja henkilöstöä koulutetaan.

Jos uudistuksen piirissä olevilla olisi ollut edes joitakin vuosia koskeva palvelussuhdeturva, henkilöstö voisi keskittyä muutosten läpivientiin sen sijaan, että nyt myönteistä suhtautumista heikentää pelko omasta työpaikasta. Myönteinen asenne on oleellinen elementti muutosten onnistumiselle.

Helsingissä 5.4.2017

Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry

Maija Pihlajamäki
puheenjohtaja

Marja Lounasmaa
edunvalvontajohtaja